

Naujienu Antroji Dalis

NR. 743

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XX METAI

SAULIUS ŠIMOLIŪNAS

LIETUVIŲ TAUTINIS RAMBUMAS

Teko užaugti Detroite, o vėliau gyventi New Yorko valstijoje ir New Yorko mieste. Visur buvau tampriai suaugęs su lietuvišku gyvenimu: studentišku, kultūriniu, politiniu. Beje, jau Detroite (ir dar daugiau New Yorke) teko susitikti su pasaulio kultūrinėmis bei politinėmis apraiškomis. Kaip kiekvienam jaunam lietuviui gavosi palyginimai ir iš to išplaukį akcijos reiškiniai. Ne taip jau tampriai susijusiems su lietuvišku gyvenimu, palyginimas vedė pasinerti amerikietiško gyvenimo didume, jo papročiuose, nors ne tiek jo idėjose. Gi tie, kurie buvo aktyvūs lietuviškoj veikloj, man vienam iš jų, susidarė reikalas pateisinti kitiems, nes mes vadovavome jaunimo organizacijoms, lietuviško pasaulio prasmingumą ir neužilgo, organizacijų tinklui iširus, reikėjo pasiteisinti sau patiems, kodėl ir kaip būti lietuviu Amerikoje.

Aksioma, kad reikia turėti šaknis. Tai ir yra jaunosios kartos lietuviškumo priežastis ir pateisinimas. Tačiau nusivylimas ateina ne dėl to, kad šaknis yra lietuviškos, t. y. mažos tautinės grupės didžioje Amerikoje. Nusivylimas yra dėl lietuvių tautinio rambumo, kuris lyg šalna sukausto žemę ir neleidžia lietuviškiems daigams augti savu gyvenimu. Tas mano vadinamas tautinis rambumas nėra niekas kita, kaip dvasinis konservatyvizmas, kuris lyk tai koks tautinis charakteris perduodamas iš kartos į kartą.

Konservatyviai žiūrėti yra masiškai galvoti, priimti vienas ir tas pačias kategorijas viskam išaiškinti. Anot egzistencialistų, tai yra klaidingas tikėjimas, vedas ne į žmogaus išlaisvinimą, bet jo priespaudą ir išdavimą. Gi antropologiniu - sociologiniu žvilgsniu konservatyvizmas yra mito palaikymas. Žmonės, neišėinę individo laisvės ir kultūros šviesos, vadovaujasi mitais, kurie palaikomi ne giliu įsitikinimu, bet įvairiomis priespaudomis.

Šie laikai yra modernūs laikai. Jų didžioji žymė yra žmogaus pastangos išsilaisvinti. Išsilaisvinimui pastoja kelią įvairios diktatūros, bet jos lūžta ir krenta, o žmogus eina pirmyn. Žmogus visai yra viliojamas pasiduoti nužmoginimui, bet jis instinktyviai žino, kur jo laisvė ir vis nepasiduoda ir kas kart sau daugiau jos išsikovoja. Carinės Rusijos žlugimas, Vokietijos reichų sutriuškinimas, Vakarų kolonializmo galas, komunistinio pasaulio byrėjimas

— tai vis modernaus žmogaus lipimas laisvėn.

Aišku, kad laisvėjimo ir priespaudos jėgos rungtiasi tame pačiame žmoguje, tai ir yra jo evoliucijos laiptai. Bet, anot Teilhard de Chardin, šiais laikais evoliucinis išsivystymas eina eksperimentiniu tempu. Tai ryšku ypač dvasinėj srityj, nes žmogus biologiškai nebedaug vystosi. Užtat vystosi technika, civilizacija, kultūra — žmogaus dvasinė evoliucija tuo ir apsi-reiškia. Kartu įvyksta sutrikimai, karai, priespaudos.

Žmogaus evoliucija eina visoje gyvenimo srityse. Ne vien tik politiniame pasaulyje laisvė yra svarbi. Ji neatidalinama nuo meno, mokslo, asmenišką gyvenimo laisvės. Laisvė yra viena. Todėl šiame šimtetyje mes regime literatūroje laisvų vėjų prasilažimą: James Joyce, Guillaume Appolinaire, Majakovskis, Ionesco, Beckett, Genet ir t. t. Mene prasiveržia abstraktus pasaulis. Socialiniame gyvenime moteris stoja šalia vyro įvairiose profesijose, gauna balsavimo teises, pradeda vadovauti atsakingose pareigose. Politinėje srityje juodasis žmogus atsistoja lygiateisiu šalia baltojo ir geltonojo.

Aišku, pats žmogus dar labai mėtosi tarp laisvės idealo ir mitinio susiniveliavimo. Atsivertimai laisvėn yra į tikrą evoliucinę linkmę ir suteikia stiprius sąmoningus kovotojus už geresnį rytojį. Tai labai ryšku su buvusiais komunistais, kurie iš tikrųjų ilgai ir sutriuškina komunisto mitą daugiau negu kokie kiti kovotojai. Vakarų Vokietijos atsikratymas nacizmo veda ją į naujus laimėjimus ne vien tik sau, bet visai Europai ir žmonijai.

Tas įvadas buvo reikalingas prieiti prie mano suminėto nusivylimo lietuvišku pasauliu. Mes jį palaikome konservatyviu ir neįsijungiam bendron laisvės kovon. Ir kaip jis negali lūžti ir būti ne neužmirštas bei iš jo nė nepasitraukiama, kai pagridinės jėgos jame yra mito palaikymas. Tai yra paradoksiška, nes mes kovojame dėl Lietuvos laisvės. Bet ar taip iš tikrųjų yra, kai mūsų laisvės kovoje nėra ryškus pats laisvės principas.

Romos katalikų bažnyčioje pučia liberalūs gaivinantis vėjai. Tačiau mūsų didžiausioje išėivijos dalyje, kuri yra katalikiška, tie vėjai neateina iš vadovybės, bet iš mažiau pripažintų sluoksnių. O juk būtų verta ir reikalinga, kad mūsų katalikinė visuomenė pirmautų pažangumu: jos laikraščiai ir žur-

(Nukelta į 3 psl.)

M. SILEIKIS

ZIEMA

PENKI KRYŽIAI

Šukio atsiminimų knyga iš kovų dėl nepriklausomybės

1919 m. sausio mėn. iš Vilke-liškių kaimo, Sintautų valsė., Šakių apskr., į vos pradedančių kurtis Lietuvos kariuomenę savanoriais išvyko penki jauni vyrai. Vienas jų buvo vos 19-tus metus einantis ūkininkaitis Antanas Šukys. Maždaug po trejų metų, pasibaigus nepriklausomybės kovoms su visais trimis Lietuvos priešais: bolševikais, bermontininkais ir lenkais ir suvedus tos mažos savanorių grupelės "balansą", buvo gauti tokie duomenys: du mediniai ir trys geležiniai kryžiai.

Tokiu pavadinimu — "Du mediniai ir trys geležiniai kryžiai" — minėtasis A. Šukys ir pavadino gana didžiulę savo atsiminimų iš nepriklausomybės karų knygą, kurią ne per seniai išleido londoniškė "Nida" savo 49-ju leidiniu. Ne per daug turime knygų iš to mūsų tautos herojinio laikotarpio, tad tikrai tenka džiaugtis šiuo vertingu A. Šukio įnašu.

— Ką gi reiškia tie minimi penki kryžiai? — gali paklausti ne vienas tos knygos dar nematęs ir neskaitęs. Atsakymas trumpas ir aiškus: du iš tų savanorių gavo medinius kryžius ant savo kapų; vienas jų žuvo pačiose pirmosiose kautynėse su blševikais prie Jiezno 1919 m., kitas gi mirė 1920 m. nuo tuomet siautusios dezinterijos epidemijos. O iš likusių kitų trijų tos grupės savanorių du iš jų parsinešė ant savo krūtinų tris geležinius Vyčio kryžius. Geležinio Vilko pulko vachmistras J. Šumilaitis — vieną, o atsiminimų autorius 6 pėst. Pilėnų

kunigaikščio Margio pulko viršila A. Šukys — net du Vyčio kryžiu.

Taigi, Ant. Šukį reikia laikyti narsuoliu, didvyriu, heroju ar kaip jūs norite. Tuos Vyčio kryžius (autorius knygoj juos senoviškai vadina Vyties kryžiais, bet P. Skardžius savo "Vadove" sako, kad reikia juos vadinti Vyčio kryžiais) jis gavo ne už kokį nors biurokratinį sumanymą, bet pelnė juos karo laukuose, atlikdamas ne vieną reikšmingą žygdarbį. Ir tie Vyčio kryžiai nebuvo tuomet taip jau lengvai dalinami. Tad nenuostabu, kad iš visos mūsų kariuomenės teturime gal tik keliasdešimtis narsuolių, kurie buvo apdovanoti dviem Vyčio kryžiais su kardais. Žymiai daugiau turime tokių, kurie buvo gavę po vieną Vyčio kryžių.

Vėlesniais vadizmo laikais buvo pristeigta visa eilė naujų ordinų ir medalių. Reikšmingesni iš jų buvo Gedimino ir Vytauto ordina, bet, žinoma, savo reikšme ir verte jie jokiu būdu negalėjo prilygti Vyčio kryžiui. Ir jais daugiausia buvo apdovanojami visoki biurokratai bei taikos meto armijos karininkai. Atrodo, kad ne retas buvo atvejis, kai tuos naujuosius ordinus gaudavo žmonės ne už kokius nors ypatingus nuopelnus Lietuvai, bet už ištikimybę režimui ir už "Tautos Vado" paliaupsinimą.

Nors nuolatos giedame Tautos Himno žodžius apie didyrių žemę, bet faktinai mes nemokėjom, o gal ir nenorėjom savo naujųjų didvyrių tinkamiau ir

gražiau įvertinti ir pagerbti. Per visą nepriklausomo gyvenimo dvidešimtmetį nesugebėjome išleisti net nė vieno puošnesnio leidinio, kuriame būtų buvę aprašyti bent jau dviejų Vyčio kryžiaus kavalierių žygdarbiai. Nėra abejonių, kad kiekvienas jų turėjo apie ką papasakoti ir tai būtų likę būsimoms kartoms. Išleidom šimtus milijonų litų ginklams ir algoms, bet ne per daug rūpinomės dvasiniais ginklais, kurie vis dėlto yra patys galingiausi...

A. Šukio atsiminimų knygai platesnę įžangą parašė gen. št. pulk. J. Lanskoronskis. Kovoiant prieš bolševikus, jis kurį laiką buvo tos kuopos vadu, kurioje tarnavo ir viršila A. Šukys. Štai kaip jis atsiliepią apie savo pavaldinį:

"Raštingas, prasiliavinęs, rūpestingas ir tvarkingas, geras rikiuotininkas, tarnyboje sąžiningas ir pareižingas, kautynėse sumanus, drąsus ir su iniciatyva, kitų puskarininkių tarpe autoritetingas, viršininkų gerbiamas, kitiems pavaldžiui statomas — toks buvo mano viršila".

Karinę tarnybą A. Šukys pradėjo 2 pėst. pulke, kuris vėliau gavo D. L. K. Algirdo pulko vardą, Aukšt. Panemunėje prie Kauno. Žinoma, pulkas tuomet dar tebebuvo organizavimosi stadijoje. Kaip gerokai prasiliavinęs jaunuolis, jis netrukus buvo pasiūstas į naujai įsteigtą puskarininkių mokyklą. Dar ten besimokant, jam jau teko dalyvauti kautynėse su bolševikais prie Jiezno, kur buvo sumuštos ir atstumtos žymiai didesnės bolševikų jėgos ir užkirstas joms kelias veržtis toliau į Vidurio Lietuvą. Baigęs tą mokyklą, A. Šukys, jau kaip puskarininkis, grįžo į 2 pėst. pulko pirmą batalijoną. Vėliau fronte jis buvo pakeltas į viršilos laipsnį.

Su tuo 2 p. p. batalijonu nuo Vievio, kur jis kurį laiką buvo apsaugoj prieš lenkus, A. Šukys ir pradėjo savo karinę odiseją, trukusią beveik trejus metus. 1919 m. pavasarį batalijonas buvo permestas į bolševikų frontą ties Kėdainiais ir nuo čia prasidėjo jo žygis į šiaurę, kol pagaliau 1919 m. vasarai baigiantis bolševikai buvo visai išvyti iš Lietuvos teritorijos. Juos bevydamas, batalijonas pasiekė už Ilukštos, Latvijoje, Dauguvos upę. Panikoj persikėlė į kitą Dauguvos upės pusę, bolševikai sudėgino ir Dauguvos tiltą, kad neberekėtų į šią pusę grįžti.

Čia apie Eglainę ir Ilukštą bekovojo, šis Pirmasis 2 p. p. batalijonas mūsų kariuomenės vadovybės buvo išskirtas iš 2 p. pulko sudėties ir pavadintas Atskiru Marijampolės batalijonu. Išvijus bolševikus, batalijonas aktyviai dalyvavo karo veiksmuose prieš bermontininkus Šeduvos rajone. Sumušus bermontininkus, Atskiras Marijampolės batalijonas ir sudarė branduolį, apie kurį netrukus buvo suformuotas 6 pėst. P. K. Margio pulkas. Tokiu būdu viršila

A. Šukys tapo 6 pėst. pulko kariu.

Taip sėkmingai "susitvarkius" su dviem Lietuvos priešais, visa grėsme iš pietų iškilo naujas lenkų pavojus, kurie vis dar tebesvajoję apie Liublino uniją. 6 pėst. pulkas tuojau buvo mestas į pietus ir jis pasiekė Seinų, Augustavo ir Suvalkų rajonus, kur sunkiai kovodamas stabdė lenkų veržimąsi į Lietuvą. Vėliau gi, sulaužius lenkams Suvalkų sutartį, jis kovėsi su jais Dzūkijoje — Nedzinge ir Perlojos apylinkėse, o dar vėliau Aukštadvario, Stakliškių ir Vievio apylinkėse, kol buvo sudarytos su lenkais šios tokios karo paliaubos, jų globėjams santarvininkams reikalaujant.

Kartą jau čia Amerikoje viešai kalbėdamas, mūsų diplomatas ir gen. št. pulk. K. Škirpa pareiškė, kad per nepriklausomybės karus vadovaudamas 5 pėst. D. L. K. Kęstučio pulkui, jis su juo skersai ir išilgai peržygiavęs visą Lietuvos žemėlį. Tokia jau tuomet buvo situacija, kad, sumušus vieną priešą, tekdavo skubiai žygiuoti prieš naują priešą. A. Šukio atsiminimai rodo, kad ir 6 pėst. pulkui daug teko žygiuoti per Lietuvos žemę.

Tuos žygius ir kovas su priešais A. Šukys savo knygoje gana smulkiai ir aprašo. Nesileidžia jis į kokius nors didesnius "filosofavimus", aiškinimus, politinės ir karinės krašto padėties nagrinėjimus. Jis rašo apie tai, ką pats betarpiam matė ir pergyveno. Tad jo knygoje visur kur, nuo pirmo iki paskutinio puslapio, vyrauja akcija ir akcija. Tuo būdu skaitai knygą lyg kokį nuotykių romaną ir iš dalies tai pakelia jos vertę. Paprastais žodžiais, niekur nesistengdamas kaip nors "gudrauti", kitus mokyti ar save iškelti, autorius sukūrė knygą, kurią tikrai verta kiekvienam perskaityti. Tai lyg objektyvus liudininko tiesus paliudijimas, kaip vyko sunkios mūsų kovos už nepriklausomybę su žymiai galingesniais priešais.

Pasitaiko knygoje ir vienas kitas netikslumas. Pav., autorius mini, kad lietuviams kariams artėjant prie Dauguvos tekę susidurti su kiniečių kareivių mase bolševikų armijoje. Tai tikriausiai nebuvo kiniečiai, bet kurios nors Sibiro mongoliškos tautelės kariai, o gal net ir kalmukai, kurie labai toli gyvena nuo kiniečių, nors savo išvaizda jie ir yra panašūs į kiniečius. Panevėžio apskr. yra Surdegio miestelis, o ne Sudargas, kaip autorius rašo. Sudargas yra autoriaus gimtajam Šakių apskr. O dzūkai savo smėlingąjį miestelį vadina Nedzinge, o ne Nedzingiai, kaip autorius poroj vietų rašo. Šiaip gi kitus vietovardžius autorius rašo visai teisingai, nors jų knygoje minima šimtai.

Ši A. Šukio atsiminimų knyga reikšminga dar ir kitu atžvilgiu. Lietuvos okupantai rusiškieji bolševikai ir kai kurie mūsų kariai kvailingaliai labai nepatenkinti praeities įvykių raida, kad ji vyko ne taip, kaip jie būtų norėję. Bet ir čia jie surado

Vokiškas "Frankfurter Zeitung" įdėjo senelių prieglaudos karikatūrą, kurioje jau buvo uždaryti Malenkovas, Molotovas ir Kaganovičius. Pamatę artėjantį Nikitą, uždarytieji per langą pradėjo šaukti:

— Nekask kitam duobės, pats įkrisi.

išeiti: juk galima gi istoriją ir "pataisyti" bent propagandiniuose leidiniuose ir mokyklų vadovėliuose. Ir jie išsijuošę ją "taiso". Ypač juos jaudina 1918 ir 1919 metai, kai jų prievartinį bandymą jau tuomet primesti Lietuvai bolševizmą lietuvių tauta griežtai atmetė ir savanoriai savo durtuvais nulydėjo juos už Dauguvos. Tačiau bolševikiškos akys dūmų nebijo ir gėdos bei padarumo jausmas jiems nepažįstamas. Tad Lietuvos gyventojams jie nuolat bruka savo melo tezę, kad 1918 ir 1919 m. beveik niekas iš lietuvių nenorėjęs jokios buržuazinės nepriklausomybės, o visi tik nekantraudami laukę laukę bolševikinės santvarkos ir amžinos brolystės su rusais. Esą tik saujelė dvarininkų, klebonų ir kitų turčių intrigavę užsienio imperialistus ir kapitalistus, kad tie padėtų jiems apsaugoti savo turtus nuo liaudies. Tad nepriklausoma Lietuva atsiradusi vien tik užsienio kapitalistų ir imperialistų dėka.

Žinoma, su tokiom melo težėm jie nesišvaisto per daug savo užsienio propagandoje ir "Tėvynės Balsas" mažai tą temą teliečia, bet Lietuvos gyventojams jie ją jau per eilę metų kalte kala. Tuo reikalu jau parašyta ir išleista eilė knygų ir brošiūrų. Viena tokių slykščių melo propagandos didžiulių knygų ir yra jų prieš keletą metų išleistoji "Proletarinė revoliucija Lietuvoje", kurioje aprašomi 1918 ir 1919 metų įvykiai Lietuvoje. Bolševikai, žinoma, būtų labai norėję, kad tokia revoliucija tuomet Lietuvoje būtų vykususi, bet gi visi žino, kad tuomet jo-

kios revoliucijos Lietuvoje nebuvo. Tad A. Šukio ir kitos panašios knygos, vaizduojančios tikrą tuometinę būklę Lietuvoje ir gyventojų nuotaikas, yra tvirtas atsakymas į bolševikinius melus.

Pabaigai patiekiu knygos metriką, kad norintieji ją įsigyti smulkiau apie ją žinotų. Antanas Šukys, "Du mediniai ir trys geležiniai kryžiai". Atsiminimai iš Lietuvos nepriklausomybės kovų 1919—1921 metais. "Nidos" knygų klubo leidinys Nr. 49, 1964. Spausdinta "Nida Press", Londone, Didž. Britanijoje. 376 pusl., kurių 12 užima gen. št. pulk. J. Lanskoronskio turininga įžanga. JAV ir Kanadoje "Nidos" knygų klubo nariams ji kaštuoja: minkštais viršeliais 2 dol., o kietais viršeliais — 3 dol. Nenariams: minkštais miršeliais — 3 dol. ir kietais viršeliais — 4 dol.

A. Vainis

ILLINOIS MEDICAL BOOK CO.
We feature excellent medical books for your every need. Internationally known authors. Superb service.
215 W. CHICAGO AVENUE
Phone 664-5252

CHICAGO SVARIAUSIAS IR MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

JEI NENORI ATSIKILTY NUO PASAULIO ĮVYKIŲ - SKAITYK "NAUJIENAS" - JOS TEIKIA GERIAUSIAS, TEISINGIAUSIAS ŽINIAS

DONALD PETKUS

ANTHONY PETKUS

A. PETKUS & SŪNUS

NAUJA KOPLYCIA

MARQUETTE FUNERAL HOME

2538 West 71st Street

(Maplewood gatvės kampas)

GRovehill 6-2345

TOWnhall 3-2108

Pilnas laidojimų aptarnavimas, įskaitant karstą ir pasinaudojimą mūsų gražiom kopolyčiom, yra nuo \$375.00; \$430.00; \$595.00; \$650.00; \$695.00; \$750.00; \$875.00; \$895.00; \$945.00; \$975.00; \$900.00 ir daugiau. Karstą galima pasirinkti kopolyčioje.

GRAŽIOS INDIVIDUALINĖS KOPLYČIOS

MAŠINOMS PASTATYTI AIKŠTĖ

Lietuviams teikiame šios rūšies patarnavimus 30 metų.

Lietuvių Tautinis...

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

nalai sujungtų Lietuvos laisvinimo kovą su visomis žmogaus laisvinimo pastangomis. Betgi tikrovėje daugiau panašumo tarp mūsų katalikų su italais kurijos nariais, negu, sakysim, su kardinolu Ritteriu iš Amerikos. Kur buvo mūsų katalikiška visuomenė, kai juodukai žygiavo dėl savo teisių į Washingtoną, kai rytinių pakraščių katalikai studentai važiavo į Misissipi ir Alabamą registruoti juodukus į balsavimo punktus. Beje, tam gal nebuvo laiko ir sąlygų, bet jei tvirtai tikima laisve, tie dalykai atsirastų. Žydy bendruomenė, kovodama už žydo teises, nepamiršo ir juodųjų: ne vien pinigais, bet ir gyvybe savo nusistatymą pilnai parodė.

Tuose pačiuose rinkimuose save vadinantys jaunieji liberalai - santariečiai rėmė iš paskutiniųjų Goldwaterio kandidatūrą. Gal būt, tai buvo savotiška realpolitika, gal būt, tai buvo ir savotiškas oportunizmas, nes mažumos partijoj lengviau gauti kokias nors vietas, tačiau ką tai turi bendro su liberalizmu ir laisve?

Tai gaunasi dėl to, kad mes gyvename mitais. Lietuvą pavergė ne laisvės nešėjai, o jos išniekintojai. Beje, jie naudojo gražius šūkius ir mes galvojame šiandien, kad visi, kurie naudoja gražius šūkius anksčiau ar vėliau mus išduos. Bet kas tuomet palieka? Ar mes Lietuvos atstatymą grįšime ant prielaidos, kad laisva Lietuva būtų tarptautiniams biznieriems gera vieta, kur pigiai būtų galima pirkti žemės ūkio produktus ir jais maitinti industrializuotą Europą. Ar kad joje amžiams ištikrinsim kapitalistinę sistemą. Kažin ar kam tie argumentai įdomūs ar svarbūs. Tikrai jie nesvarbūs laisvės ištroškusiame lietuviui, kuris vis negali išsivaduoti iš mito tamsumos, nors jo laisvinimas, palyginant, jau seniai prasidėjo.

Mes tikrai neremiame laisvo ieškojimo ir laisvų atsiekimų. Los Angeles praeitų metų bėgyje jaunas lietuvis, kalbėdamas apie lietuvių literatūrą, nusiskundė, kad joje nieko tikrai savo nėra. Ir tuomet vyresnieji šoko įrodinėti, kad daug ko yra (gražūs išsireiškimai, poetiškas stilius ir t. l.), kad problematiškai literatūrai reikia daug laiko, o mes jo neturėjome.

O ką gi mes darome dabar? Ar lietuvių daugumos nėra pasmerktas Antanas škėma, vienas iš pačių moderniausių ir evoliucionavusių lietuvių rašytojų. Ar Karys neišdirbo aną dieną Jono Meko. Ar nekilo audros Nepriklausomybės metais dėl šiaip sau nekaltų Altorių šešėly personažų. Kur ir kaip suprastas, pavyzdžiui, Antrojo Kaimo laisvas priėjimas.

Teko susitikti keletą lietuvių iš Lietuvos. Šiaip jie šviesūs žmonės, tačiau jie nėra jautrūs laisvės idealui. Tai labai prišinga mano paties patirčiai su čekais, lenkais, rumunais, vengrais irgi iš anos pusės. Perga-

lėje spausdinami dalykai mažai ką bendro turį su nauja literatūra ir kūrybinio avangardizmu.

Abi pusės užmesmeriuotos sistemomis. Viena yra bendra: abi pusės nesuskalpa ir nenori susikalbėti, nors sistemos lūžta ir sudaromos progos bent nusišypsoti abejoms pusėms. Bet ar progos išnaudojamos?

Nusivylimas lyg smulkus lietus krenta ant jaunosios kartos, kuri bręsta Amerikoje. Aišku, dauguma iš jos eilių neriasi amerikietiško gyvenimo kasdienybėn. Nelyg airių masės, kurios minta futbolu, alum ir bažnyčia. Bet kur dėsīs mūsų Kennedžiai? Ar jų bus, ar jie paliks tik šiaip sau nusivylę žmonės, bandydami daryti su konservatyvizmu įvairius kompromisus, kad vieną ar kitą laisvesnį pasireiškimą prašmugeliuotų pro cenzūros barikadas. Be abejo, toks jau buvo mano trisdešimtmetinės kartos atsakymas. Užtat ji ir liko karta, kuri nepateisino vilčių. Esmėje ji liko beidėjinė karta, kas tai labai matosi, pavyzdžiui, iš santariečių. Bet gyvenimas eina toliau ir ateina kita karta. Bet ar ji iš tikrųjų ateina?

Pirmiausia, reikia pašalinti nusivylimo priežastį, t. y. reikia pirmoje vietoje pastatyti laisvės idealą, per kurį ir Lietuva bus laisva (išlaisvinta) ir lietuvių bendruomenė, kur ji bebūtų, galės pilnai išsilieti savo kūryba ir

įsilieti bendron žmogaus evoliucijon. Praktiškai tai reikštų, kad įvairioms pažiūroms, tuo geriau, kad jos įvairesnės, būtų sudaromas natūralus forumas joms išreikšti. Los Angeles jaunuoliui tegul nebūna tiek daug patariama, bet tegul susiranda kantrybės jį išklausti ir paskatinti savo mintis išspausdinti mūsų spaudoje. Tegul kalba tie, kurie nekalbėjo. Tegul artėjančiam jaunimo kongresui nebūna užplanuota trafaretinė programa (sportavimas, paradavimas, kalbos iš tribūnos, gėrimas), bet tegul programon būna įtraukta dvidešimtmetė karta su visu savo įvairumu ir natūralumu. Mes patys giliai širdyje žinome kas turi būti daroma, bet nedarome, nes bijome, jog išėję iš savo mitinių prielaidų galime sutikti mums nepažįsta-

mus svetimus mitus. Didesnė galimybė, kad mes susitiksim su laisve.

Vienu straipsneliu yra sunku paliesti visus derimus klausimus dėl laisvės lietuvių tarpe. Čia tik buvo suminėtas nusivylimas lietuviško gyvenimo rambumu.

Kitą savaitę bus paliestas trisdešimtmetinės kartos veidas, o dar kitą ateinančios jaunosios kartos galimas vaidmuo.

Anglų Kalbos Pamokos
VERTIMAI-PILIETYBĖ-LAIŠKAI
Afidavitai giminių atvažiavimui.
K. GINEITIS
3255 So. Union Ave., Chicago 16, Ill.
Tel. Victory 2-0105

SKAITYK PATS IR PARAGINK
KITUS SKAITYTI
NAUJIENAS

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: Central 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

SIUNTINIAI - DOVANOS Į SSSR

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(Licensed by Vneshposyltorg)

EXEKUTYVIS OFISAS

1530 Bedford Ave., Brooklyn 16, New York. — Tel. IN 7-5522

Firma atidaryta kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro. Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 ryto iki 4 val. po piet.

DĖMESIO!

Pranešame, kad pagal naują susitarimą tarp Vneshposyltorg Maskvoje ir Package Express jau dabar galite siųsti savo giminėms ir draugams siuntinius į SSSR, jie nieko neturės primokėti gaudami įvairiausių produktų siuntinius - dovanas, kurie bus sudaryti iš SSSR gamintų pirmos rūšies produktų.

Čia nurodytos kainos yra Visos išlaidos produktams parinkti ir jiems nusiųsti ir bet kurią SSSR dalį.

Užsakyti siuntiniai sudaromi Maskvoje, Odesoje ir Rygoje. Siuntiniai bus įteikti gavėjui po 10-20 dienų užsakymui atėjus į Maskvą. Siuntiniam galima užsakyti ir delikatesus tarpe jų — juodąją ikra, vėžių konservus, šprotus, saldinius ir kitus.

Siuntėjas gali siųsti dovaninių siuntinių kiek nori. Yra ir paruošti, standartiniai siuntiniai, arba galite pasirinkti produktus patys iš katalogo.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	RE 2-7476
COHOES, N. Y.	13 SARGENT STREET	FE 7-2727
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	PO 9-4507
ALLEN TOWN, PA.	126 TIGHMAN STREET	HE 5-0415
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	BA 5-4210
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	DI 2-4240
BUFFALO, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	303 GROVE STREET	HE 5-6368
SYRACUSE 7, N. Y.	1200 SOUTH AVENUE	GR 5-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	TO 9-3980

Reikalaukite mūsų naujų katalogų sovietiniams produktams.

Dovanų pristatymas ir apsauga garantuojama.

PSICHOLOGIJOS PATARĖJAS

Paremtas pedagogų psichologų mokslinių tyrinėjimų duomenimis
Redaguoja Med. Daktaras Jonas Adomavičius,
Amerikos Lietuvių Vaiko Ugdymo Draugijos, Inc. — Alvudo atstovas

TECHNINĖS KLAIDOS AUKLĖJIME

Klinikinis psichologas prof. Albinas Liaugminas, Ph. D., Chicago, Ill.
(Alvudo Kultūrinio Penktadienio paskaitos dalies santrauka)

Vaiko lepinimas yra viena didžiausia techninė klaida
vaiką auklėjant.

Vaiko lepinimas yra jausmais netvirtas tėvo - motinos elgesys. Išlepinėti vaikai tampa nelaimingais suaugusiais vyrais - moterimis. Reikia nelepinėti vaiko, nes jis tada pasijunta per daug galingas. O paskui dėl išlepinimo vaikas pasidaro per daug nesavaramiškas — nieko nebe-moka pats padaryti. Lepinimas yra vaikui visais atžvilgiais ne-naudingas. O kai vaikas pajunta, kad lepinimas yra grėsmė jo paties savivaldai — tada jis pradeda ieškoti priemonių pasipriešinimui — prieštaravimui. Užtai išlepinėti vaikai yra patys nedėkingiausi tėvams.

Pergriežti tėvai — irgi netikėti tėvai

Antra techninė klaida — tėvų perdidelis griežtumas. Nereikia būti tėvams pergriežtiems arba būti be jokios atodairos vaiko atžvilgiu. Tada vaikas įtars, kad jis nemylimas. Tada toks vaikas ims neklausyt, kad atkreiptus į save kitų dėmesį.

Perdideliu griežtumu bausdamas, ant vaiko šaukdamas, išreikalaudamas iš jo kokio nors veiksmo — nustosi jo simpatijos. Vaikas pasijus be užnugario, be užuovėjos; tokiame vaikui tėvai atrodo kaip priešai.

Tokiu būdu reikia rasti vidurį tarp lepinimo ir griežtumo.

Nenuoseklūs įsakymai žaloja vaiko asmenybę

Trečia techninė klaida vaikų auklėjime — nenuoseklūs įsakymai. Reikia vengti nenuosaikių įsakymų. Reikia vengti taip elgtis, kad kartą tą patį dalyką leidžiame vykdyti, kitą kartą — ne. Jei duosim ką nors daryti nebūtiną, o tik tam, kad vaiką priverst — vaikas tuoj pajus ir tas turės tam tikrų neigiamų nuosėdų jo asmenybės formavime.

Nepatikintis įsakymo tonas vaiką veda iš kelio

Ketvirta techninė klaida auklėjime — tai nepasitikėjimo — netikrumo šešėlis įsakymo tone. Jei duodi įsakymą, pvz., uždaryti langą — ir manai, kad jis nedarys to, tai tą vaikas pajus — instinktyviai suvoks, kad tas įsakymas nėra tvirtas ir jis pasinaudos proga šito įsakymo nepildyti. Jei jau pats duodamas įsakymą nesitvirtas, tai tą netikrumą dar labiau pajunta vaikas.

Venkime pergriežtų ir pažeminančių žodžių

Penktą klaidą auklėjant vaikus dažnai padaro tėvai — tai pergriežti ir pažeminantys žodžiai

bei išsireikškimai. Tai diskredituoja vaiką — jį užgauna. Minėtai netikęs tėvų elgesys pakenkia socialiniam ryšiui tarp tėvų ir vaikų, pakenkia meilei — tai taip reikalingai pajautai vaikui bręstant.

Neparodykime nekantrumo!

Šešta techninė klaida auklėjime yra rodymas nekantrumo. Tvarkytis tėvai turi taip, kad niekada nepasirodytų nekantriais. Reikia laukti, kol vaikas, kad ir pamažu, ką nors atliks — padarys, kas jam įsakyta. Nereikia vaiko užsipulti peranksti. Pvz., įsakei vaikui ką nors atnešti — dar vaikas nepajudėjo, o jau duodi antrą, po to trečią įsakymą ir dar imi jį barti — jį vyti. Toks netikęs tėvų elgesys iššaukia pasipriešinimą vaike. Reikia vaikui įsakyti, palaukti — paskui dar gražiai priminti.

Tik jau nedaryk dar didesnės klaidos — neatlik už vaiką jam skirtą darbo — leisk pačiam vaikui pamažu tai atlikti.

Nekartokime įsakymo nuolat!

Septinta techninė auklėjimo klaida yra ilgas įsakymo kartojimas. Kuo daugiau kartosi įsakymą vaikui — tuo daugiau pabrėši vaiko autoritetą, o ne savo. Vieną kartą liepi — neina; antrą kartą liepi — vis dar neina — tada vaikas jaučia, kad jis įgijo jėgos. Vaikas turi natūralią tendenciją būti kažkuo. Vaikas ima manyti: — "Tėvas kartoja — tegul jis sau kartoja". Kartojimas reiškia nusizemini-

mą iš tėvų pusės. Negalima vieno paliepimo nepildant ar neišpildžius, tuoj duoti kitas, o to neišpildžius — duoti trečias. Toks netikęs tėvų elgesys reiškia, kad vaikui duotas pasirinkimas: vaikas gali sau nutart nieko nedaryt.

Venkime fizinių bausmių!

Aštuntoji mechaninė auklėjimo klaida yra fizinės bausmės — jų reikia kaip galima išvengti. Tokios bausmės pažemina vaiką — jį užgauna. Tokios bausmės nedaug ką pasiekia. Dirgtinai augant geometrine progresija, jutimas auga aritmetiškai. Pvz., jei duosi vieną smūgį ir dvigubai padidinsi — tai nejaus dvigubai stipriau.

Geriausia, jei jau reikia bausiti — pritaikyti natūralių bausmę. Lauk, kol tokia bausmė pasitaikys proga. Pvz., tyčiom suplėšusiam rūbą vaikui reikia pasakyti: tu negalėsi eiti į svečius.

Mažesnę bausmę galima panaudoti kiek pagėdinant, šiek tiek barant, pasakant, parodytant kad sumažinti meilės jausmus. Su tuo meilės jausmu reikia elgtis labai atsargiai. Gali pasitaikyti, kad vaikas tik todėl neklauso, kad jis mano, jog jis permažai meilės iš tėvų apturi. O jei dabar pasakysi, kad toliau dar mažiau mylėsi, tai bus blogai. Padėtis blogės — nes pilsis į ugnį žibala tokiu savo elgesiu.

Kad visa kas aukščiau nurodyta tėvai pajęgtų išpildyti — reikia, kad jie būtų pajęgūs: kad jie būtų dvasiškai sveiki. Todėl pirmas užtikrinimas tinkamam vaiko išauklėjimui yra tėvų jausmų darnumas. Todėl į tinkamą vaikų auklėjimą einama iš karto dviem keliais: vaikus reikiama tvarkant tėvų tinkamu pavyzdžiu ir pačius tėvus stiprinant dvasioje, kad pastarieji pajęgtų savo vaikams duoti tinkamą pavyzdį.

Pasiskaityti: Prof. A. Liaugminas, Ph. D.: Neklusnus Vaikas, Alvudo leidinys Nr. 2.

Nauji leidiniai

"KARYS", 1964 m. Lapkritis, Nr. 9. Pasaulio lietuvių karių veteranų mėnesinis žurnalas. Turinyje be kita yra: P. Žilys: Vilniaus operacijos 1919 m., A. Budreckas: Dar kartą ties Vorksla, kur autorius pradžioje padaro išvadą: "Žalgirio mūšis palaidojo kryžiuočių siekimą užkariauti rytus, o Vorkslas pralaimėjimas buvo Lietuvos kunigaikštijos smukimo pradžia". Toliau seka K. Nikodemo: "Nepasisekęs sukilimas prieš kar. Plechavičių". Atsiminimų autorius pasakoja, kaip 1919 metų pavasarį jis ir du broliai Sedoje stojo į Plechavičiaus "vaiską", vienu sakiniu nusakydamas bendrą vaizdą: "Sedos turgaus aikštėje jauni vyrai stovinėjo susitelkę būriais, kai kas padėjo į vežimus ir ištraukę duonos riekę ir dešros gabalą, užkandžiavo, kai kurie užkandžiavdami gurkšnodavo mažais gurkšneliais iš pusbuteliuko". Toliau yra Z. Raulinaičio: "Vaidavutis" (tąsa). B. B. "Partizaninis karas", "Tremties Trimitas" ir t. t.

KELEIVIO KALENDORIUS

1965 METAMS. 6x9 colių formato, 94 puslapių, geltona ap-lanka, kaina 95 centai. Redaguvo S. Michelsonas. Keleivių spauda ir lešomis. Turinyje yra 45 dalykai. Bent keletą jų norisi paminėti: Kas buvo šv. Kazimieras? Balandžio 1 — juokdarių diena. Gegužės 1 — darbininkų šventė. Motinos diena. Klaikiosios birželio dienos... Minėtinios dienos rugsėjo mėnesį. Ar yra skraidančių lėkščių? Kaip Lietuvoje degino raganas. Kiek Amerikai kainuoja povaininiai vaikai? Trobalė pri opės (žemaitiškas eilėraštis). Kodėl žmonės juokiasi? 1710 metų maras Lietuvoje. Paslėpti tur-tai. Kaip naikinti skruzdėles. Kaip sodinti pupeles. Išmokime pūsti nosį...

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

Gražios panos patarnauja popiežiumi. Indija pasiuntė specialų lėktuvą popiežiumi Pauliumi VI skristi į Bombėjus. Pa-veiksle matome tą sprausminį "Nanga Parbat" lėktuvą. Apačioje matome keturias Indijos gražuoles, kurios buvo parinktos aptarnauti popiežiaus kelionei skirtą lėktuvą. Visos yra gimusios Indijoje ir visos dirba Indijos keleiviu transporto bendrovėje.

Floridoj auga legenda apie latvij kalnavertį

Niekam nematant pastatė pilį iš koralų megalitų

Prie Homestead, Floridoje, kasmet labiau pradeda garsėti viena nepaprasta turistų atrakcija. Tai yra jau legendarišku virstančio latvio imigranto per 20 metų pastatytas milžiniškų koralo akmenų parkas, populiariai žinomas Koralo Pilies (Coral Castle) vardu.

Koralo pilis yra visai arti U. S. plento 1 — apie 25 mylias į pietus nuo Miami, pasiekiamą vienodai arti ir patogiai iš Miami miesto ir iš Miami Beach.

Ją pastatęs latvis vardu Edwards Leedskalnis, 5 pėdų aukščio ir 120 svarų sveriantis atlevis, kurs 1930 metais toje vietoje, netoli Homestead, į rytus nuo Everglades parko, įsigijęs 10 akrų žemės plotą, per 20 metų iki savo mirties 1951 metais, visą tą plotą aptvėrė didžiulių akmenų siena, vidutiniškai nuo 8 iki 9 tonų sunkumo granito luitais.

Kaip ypatingai stebintis jo nepaprastos inžinerijos talento įrodymas yra akmeninės durys toje pilies sienoje. Pusantra žmogaus augimo uolos megalitų sienoje yra palikta anga įvažiavimui. Ta anga viršuje yra permesta gerų 10 tonų tašyto akmens luitu. Tarp to luito viršuje ir kito didžiulio akmens grindinio ant savotiškų ašių yra įstatytos iš vieno lygiai 9 tonas sveriančio akmens "durys", kurios nėra atidaromos kaip paprastai durys, o yra sukamos ant ašies, kaip modernių viešųjų pastatų sukamosios (revolving) durys. Taigi devynių tonų sunkumo durys sukasi ne ant kokios plieninės ašies, o ant paties durų akmens jautraus išbalansavimo ant slenkstinio akmens kauburėlio. Tiek tobulai tas išbalansavimas yra atliktas, kad "duris" lengvai atidaro, tai yra pasuka, kelių metų vaikas!

Milžiniškų megalitų aptvertame parke taip pat iš didelių uolos luitų yra pristatyta keistų figūrų, primenančių baldus, kaip tai stalą, sėdimas kėdes, kepiniai krosnis, guolius, ir šulinio rentinį, kuriame visuomet yra apšėliai gero gaivaus šaltinio vandens.

Leedskalnis labai mėgo ir domėjosi astronomija ir elektronika ir jo parke apšėliai yra fos rūšies paliktų paminklų, pavyzdžiui, kad ir toks: per vieną stacionarią pastatytą milžiniško didumo akmenį jis kaž kokiū būdu išgrežęs skylę. Ta skylė yra išvedžiota kažkokiomis vielomis, pro kurias viršuje matoma kita siauresnė skylė per kitą

didelį akmenį, ir pagaliau per tą dvigubą skylę tiesiai dangaus šiaurinėje pusėje matoma pastoviai stovinti šiaurinė žvaigždė. Ten pat yra jo statytas labai sudėtingas saulės laikrodis, rodąs ne tik valandas, bet mėnesio dienas ir visus metų sezonus...

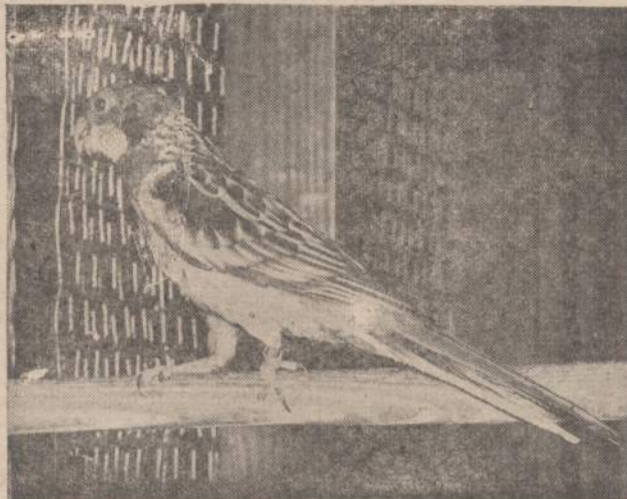
Niekas nėra savo akimis, gavęs matyti, kada ir kaip Leedskalnis tą milžinų darbą atliko. Pats būdamas ko ne fizinis nykštukas, galėjo sugabenti ir sukrauti tokius milžiniškus akmenis.

Klausiamas jis kukliai atsakė: "Smegenys gali daug daugiau padaryti kaip raumenys". Kai pas jį atvykdavo svečiai ir šiaip visoki keistenybių mėgėjai, Leedskalnis ką daręs ko nedaręs, mesdavo savo darbą ir niekuomet nepradėdavo, kol nebūdavo tikras, kad laukti ar nelaukti svečiai yra išėję ir tikrai išėję. Kaimynai, kurie ypač daug apie tą keistą homunkulį kalbėdavo, sakydavosi retkarčiais gavę matyt aikštėje padėtą naują milžinišką akmenį, prie kurio dienos metu mažasis žmogelis kažką dirbinėdavo. Nakties metu Koralų pilies kieme girdėdavę kažkokius garsus, ir kitą rytą vakarykščiai matytas didžiulis akmuo jau būdavęs padėtas ir įderintas į jam numatytą vietą.

Jis mokėjo ne vien akmens kalnus versti ir vėl sukrauti, bet ir tokius jautrius dalykus padaryti, kaip trumpų bangų radio priimtuvą ir siųstuvą, ir visa tai — nuo megalitų iki mikroskopinio ratelio padarydamas savo paties pasidarytais įrankiais, kurie ir šiandien tebėra tvarkingai sukabinėti akmens sienose.

Leedskalnis ilgainiui savo pilį pavertė turistų atrakcija, bet ir tada su lankytojais buvo labai atsargus. Privažiavus prie Koralų pilies vartų, yra (tebėra) namų darbo varpelis ir iškaba, kur parašyta "Skambinti dukart (ring twice)". Jei turistas paskambins kartą ar tris kartus, niekas durų neatidarys. Net paskambinus, kaip parašyta, dukart, trukdavo keletą minučių, kol durys atsisukdavo arba neatsisukdavo. Leedskalnis mat, išgirdęs skambalą, pirma per slaptus plyšius apžiūrėdavo, kas yra už vartų ir įsitikindavo, ar lankytojas "patinka ar nepatinka".

Jis neapsakomai mėgdavo skaityti ir savo darbo dviračiu atvažiuojęs į Homestead, ten

PARAKETAS — GRUODŽIO MĖNESIO PAUKŠTIS

Chicago Parkų Distrikto Linkolno parko zoologijos sodo paukščių namo gruodžio mėnesio "valdovų" paskirtas čia matomasis paukštis — Rosella paraketas, moksliskai vadinamas Platycercus eximius. Parakety esama daugiau kaip 300 veislių ir šis Rosella paraketas nors Amerikoje retai teigaunamas. Australijoje yra tas pats, kas čia "rabinai". Jie yra "inteligentiškesni", išmintingi, akylūs, lengvai prijauniami ir geri naminiai paukščiai, jei anksti pradėti įaukinti. Jie yra nemaži paukščiai, iki 10 colių ilgumo ir turi labai stiprų snapą, kuriuo supykę gali kruvinau įkirsti.

esančioje viešoje skaitykloje perskaitė beveik visas knygas sau įdomaujančiais klausimais.

Auganti legenda aiškina, kad visa tai Leedskalnis darė rezultate kažkokios nelaimingos meilės.

Leedskalnis mirus, jo pilį atpirko čekagiečiai Julius Levinas su žmona, pradžioje manydami tą 10 akrų plotą išparceliuoti sklypais, bet pamatę, kad žmonės vis labiau ta vieta įdomaujasi ir turistai gausiai lanko, ją ir toliau paliko kaip retenybę, turistams atrakciją.

Koralų pilis yra automobiliais pasiekiamą, kaip jau pradžioje minėta, iš Miami ar iš Miami Beach važiuojant plentu No. 1 pietų kryptimi. J. Pr.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

VISI LIETUVIAI, KAIP PAVIENIAI, TAIP IR ORGANIZACIJOS, DRAUGAI — PAREMKITE SAVO AUKOMIS "NAUJIENŲ" MAŠINŲ FONDĄ, JŪSŲ SKUBI AUKA PASPARTINS "NAUJIENŲ" TOBULĖJIMĄ.

KAI JŪS NORITE SIŪSTI

SAVO GIMINĖMS AR DRAUGAMS, GYVENANTIEMS U.S.S.R. DOVANŲ SIUNTINIUS, TAI PASIRINKITE SAUGIAUSIĄ KELIĄ:

1. Nuspręskite ar jūs norite siųsti iš čia esančių prekių ar užsakyti, pav. Automobilį, Motociklą, Siuvamą mašiną, televiziją ar maisto siuntinį.
2. Pasinaudokite patikimos ir turinčios gerą vardą firmos patarnavimu.
3. Žiūrėkite, kad firmos personalas turėtų patyrimo ir mokėtų tvarkyti Jūsų užsakymą.
4. Patikrinkite ar toji firma turi reikalingus dokumentus.
5. Pasirinkite firmą, turinčią ilgą patyrimą tame biznyje. Kai visa tai persvarstysite, tai įsitikinsite, kad geriausiai Jums tiks turinti jau virš 30 metų patyrimą

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

CENTRAS YRA 716 Walnut Street, PHILADELPHIA, PA. 19106.
Tel.: WA 5-3455

SKYRIA I:

PHILADELPHIA 632 W. Girard Avenue Philadelphia, Pa. 19123 WALnut 5-8878	LOS ANGELES, CALIF. 3216 Sunset Blvd., Los Angeles 26, Calif. NO 5-9887
BALTIMORE, MD. 3206 Eastern Avenue, Baltimore 24, Md. DI 2-2374	MIAMI, FLA. 2755 Biscayne Blvd., Miami 37, Fla. FR 9-8712
BLOOMFIELD, N. J. 228/230 Montgomery Street Bloomfield, N. J. Phone: 748-8524.	MINNEAPOLIS, MINN. 217 E. Hennepin Street, Minneapolis 14, Minn. FE 2-4908
BOSTON, MASS. 390 West Broadway, So. Boston 27, Mass. ANDrew 8-8764	MILLVILLE, N. J. 19 Westwood Terrace Millville, N. J. Tel. 825-5362
CHICAGO, ILL. 4102 Archer Ave., Chicago 32, Ill. FRontier 6-6399	NEW YORK, N. Y. 48½ E. 7th St., New York 3, N. Y. GR 3-1785
Branch 2242 W. Chicago Avenue Chicago 22, Ill. BE 5-7788	OMAHA, NEB. 5524 So. 32nd Street, Omaha 7, Neb. Tel. 731-8577
CLEVELAND, OHIO 7023 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio UTah 1-0807	PITTSBURGH, PA. 346 Third Avenue, Pittsburgh 22, Pa. GRant 1-3712
DETROIT, MICH. 6460 Michigan Ave., Detroit 10, Mich. TAShmo 5-7560	ROCHESTER, N. Y. 683 Hudson Ave., Rochester 21, N. Y. BAker 5-5923
ELIZABETH, N. J. 943 Elizabeth Avenue, Elizabeth, N. J. EL 4-7608	SAN FRANCISCO, CALIF. 1236 — 9th Avenue, San Francisco 22, Calif. LO 4-7981
HAMTRAMCK, MICH. 11415 Jos-Campau Avenue, Hamtramck 12, Mich. TO 8-7940	TRENTON, N. J. 730 Liberty Street, Trenton, N. J. LY 9-9163
KANSAS CITY 18 S. Bethany Kansas City, Kansas AT 1-1757	

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

KAZIMIERAS OLEKA

KAUNAS PIRMAJAM PASAULINIAM KARUI PRASIDEDANT

ATSIMINIMAI

(Zanavykų Klube, Miunchene, skaityta paskaita)

1914 metais Kaunas buvo pirmos rūšies rusų tvirtovė. Ji buvo baigta ir nebaigta fortų eilė, turėjusių tikslo sulaukyti vokiečių įsiveržimą į Rusiją. Miestas buvo gubernijos administracinis centras ir turėjo apie 60,000 gyventojų. Tautybių atžvilgiu gyventojai buvo labai įvairūs — rusai, lenkai, izraelitai ir lietuviai. Vilijampolėje, senajame mieste ir Nikolajaus prospekte buvo įsitvirtinę izraelitai, žaliajam kalne — lenkai ir rusai sentikiai, šančiuose ir kairėje Nemuno pusėje — lietuviai ir iš dalies vokiečiai. Kalba buvo — valstybės įstaigose rusų, bažnyčiose vis dar lenkų, išskyrus tik vieną Tulabos marijavitų bažnytelę, kur visos pamaldos buvo vien lietuviškai. Zemaičių Vyskupijos sostą užėmęs vyskupas Karevičius, lenkystės citadelė, žemaičių kurija, liko nuginkluota ir perėjo į lietuvių rankas. Lenkystė kunigų tarpe atgyveno savo amžių, jos likučiams Kaune atstovavo lenkų patriotas kun. Laus. Lenkai tvirtino, kad jo pavardė liudija apie jo giminės garbingumą. Lotynų žodis laus reiškė garbę. Tuo tarpu pas mūsų kaimynus vokiečius tas žodis reiškė nepageidaujamo vabzdžio pavadinimą, nuo kurio karo metu vokiečių armija gynėsi "entlauzungais". Su "entlauzungų" įrengimų išnyko iš Kauno padangės ir kunigas Laus.

Žaliajame kalne, pris. adv. Railos perleistame sklype, amerikiečių lietuvių pinigais buvo išaugę Saulės rūmai. Tai buvo didžiausias ir aukščiausias pastatas Kaune. Jis imponavo gyventojams. Senajame mieste veikė Saliamono Banaičio lietuviška spaustuviė, sutraukusi nemaža gabaus lietuviško jaunimo. Čia pat ėjo savaitraštis "Vienybė", konkuruodamas su Seinų "Šaltiniu". Šio miesto dalyje, dr. Bokto šliupo globojamas, neblogai laikėsi lietuvių kooperatyvas "Nemunas". Kun. Bogelio rūpesčiu suorganizuotos Zitiečių draugijos tarnaitės stiprino savo socialinę būklę, o šančiuose tvirtai laikėsi juozapiečių draugija.

Nikalajaus prospekto gale, totoriaus Ilesevičiaus namuose Kauno lietuviai buvo įkūrę Kauno savitarpinio kredito draugiją, kuri turėjo gerą pasisekimą. Direktoriaus p. Petraičio vedama, ji sutraukė ne tik Kauno lietuvius, bet kone pusę Kauno rusiškos valdininkijos, tuo pačiu didindama mieste lietuvių įtaką.

Be to, lietuviai pradėjo pasireikšti ir laisvose profesijose, kaip geri specialistai, pvz., dr. Šliupas, dr. Stonkus, dr. Buivydas, dantų gydytoja Julija Tomkytė, pris. adv. Stašinskas, Leonas, Vaišvila, Samajauskas. Sa-

kysime, rusiškaame Kauno apygardos teisme buvo nusistovėjusi nuomonė, kad Kaune geriausias baudžiamose bylose gėnėjas yra prisiekusis advokatas Vladas Stašinskas, nustelbęs čia šaknis įleidusių lenkų advokatūrą.

1914 metų įvykiai Kauną užtiko paskendusį kasdieniniuose naminiuose rūpesčiuose ir ramiai atostogaujantį Nemuno ir Neries pakrantėse. Mūsų lietuviška spauda nenumatė jokios galimos karo audros, taip pat ir rusų spauda, iš kurios daugiausia buvo skaitoma "Birževyje viedomosti", leidžiamas Peterburge, ir "Ruskije viedomosti" leidžiamas Maskvoje — nebuvo pramačiusios artėjančio karo įvykių. Nė viename iš šių laikraščių nebuvo rašoma apie kokią nors galinčią tą vasarą karo grėsmę. Nebuvo kreipiama net didesnio dėmesio, kai vėlybą pavasarį Kauno valdinės įstaigos gavo iš Kauno komendanto raštą, reikalaujantį neatidėliojant pranešti komendantui, koks yra įstaigos turtas ir kokių transporto priemonių reikalinga skubotumo atveju tam turtui išvežti.

Buvo taip ramu, kad į galvą visai nesiveržė mintis, jog galėtų tas reikšti, kad karo pavojus yra arti. Kauniečių dėmesio centre buvo tuometinė teisminė byla, kurią turėjo vietos laikraštuko "Litovskaja Rus" redaktorius su Kauno policmeisteriu.

Dalykas toks: viename feljetone, tilpusiame tame laikraštuke, buvo pavartotas išsireikšimas: "pišetsia pristav, a čitajetsia svoloč". Žodis "svoloč" sunkiai išverčiamas į lietuvių kalbą; jis taikomas asmeniui, pasižymėjusiam nesuderinamais su garbe niekšiškais darbais. Kauno nuovados viršininkai, kurie rusų oficialiai vadinosi "pristav" buvo nuodėmingi žmonės. Jų algos buvo nedidelės ir jie mėgdavo imti už kai kuriuos patarnavimus papildomą atlyginimą, kyšiais vadinamą. Nebuvo paslaptis, kad viršininkas tos nuovados, kuriame buvo Kauno uostas senajame mieste, gaudavo net reguliarią nuo slaptų emigracijos organizacijų papildomą algą — 100 rublių kas mėnesį. Tai buvo atlyginimas už tai, kad viršininkas nekontroliuotų važiuojančių garlaiviu asmenų, vykstančių slapta į užsienį.

Ne vien šitas viršininkas, bet ir visi kiti, šalia oficialinės algos, stengėsi turėti papildomų pajamų. Dabar viršininkai buvo nepaprastai sujaudinti, kiekvienam mažiau ar daugiau nieštėjo sąžinė. Tinkamai apsišvarinę, jie susirinko policmeisterio biūre ir pareiškė pasipiktinimą minėtu feljetonu. Policmeisteris pavedė savo juriskonsultui iškelti prieš redaktorių baudžia-

mąją bylą už policijos pareigūnų šmeižimą ir įžeidimą. Visuomenė su dideliu susidomėjimu sekė šios bylos eigą. Buvo žomdu, kaip reaguos rusiškas teismas į policininkų susikirtimą su juodašimtiško laikraštuko redaktoriumi. Apygardos teisme redaktorių gynė pats savo reikalą. Jis tarp kitko pareiškė, kad jis labai apgailestaujęs, kad skundėjai, pagal patarlę "ant vagies kepurė dega", jo pastabą apie pristavus tuojau pritaikė kiekvienas sau. Tuo tarpu jis turėjęs galvoje visai ne policijos pristavus. Prašė teismą jį išteisinti, pažymėdamas, kad tuo pačiu būtų nuraminta ir pačių pristavų sąžinė. Byla pasibaigė redaktoriaus išteisinimu.

Kauniečius daugiau domino vietos gyvenimas, negu politika. Buvo vasara gana karšta ir kas tik galėjo, vėsinosi vasarvietėse. Apie vidurvasarį sukrėtė jaukią vasaros nuotaiką žinia, kad Sarajeve buvo nužudytas 1914. VI. 28 Serbų teroristų Austro - Vengrijos sosto įpėdinis su žmona. Ne vienam kilo mintis, kad šis įvykis gali turėti gilesnių pasekų. Tokiais atvejais praelyje kildavo karai. Bet šį kartą pasiliko ramu. Austrija nesiskubino reaguoti į įpėdinio nužudymą. Ėjo diplomatiniai susirašinėjimai ir atrodė, kad tuo viskas ir baigsis, juo labiau, kad vokiečiai — Austrijos sąjungininkai visai nesiruošė kokiems nors karo veiksmams. Kaizeris atostogavo kur tai jūroje plaukiodamas karo laivu, generalinio štabo viršininkas gydėsi Karslbade, o vyriausias laivyno admirolas viešėjo Šveicarijoje.

Aš atostogavau kartu su p. Balčikoniu Pyplių kaime palei Kačerginę, apie 8 kilometrų atstume nuo Kauno. Liepos 13 d. (seno stiliaus) aš iš ryto pamaciau, kad pro mūsų gyvenamąjį namelį kraustosi iš Kačerginės izraelitų šeimos į Kauną. Atrodė perankstyvas grįžimas į miestą, nes dar nebuvo net liepos vidurys ir laikėsi karštos, saulėtos dienos. Mudu su p. Balčikoniu nutarėva tuojau vykti į Kauną ir sužinoti, ką reiškia toks ankstyvas bėgimas iš vasarvietė. Tuo laikotarpiu keičiausiai garlaiviai jau buvo praplaukę. Bet vienas garlaivis, rodos "Gediminas" vilko į Kauną 3 didelius baidokus. Mudu sėdova į laivelį, priplaukėm prie paskutinio baidoko ir užsikabinom už jo, tikėdamiesi pasiekti Kauną. Mus pastebėjęs baidoko savininkas išlipo ant denio, Manydami, kad jis ims bartis už laivo traukimo jėgos naudojimą, mudu tuojau atsikabinova savo laivelį. Bet botininkas, Tilžės lietuvininkas, vietoj pabarti, kvietė mudu laivelį vėl prisikabinti prie baidoko, o patiems užlipti į baidoką, pasišnekėti.

Mudu taip ir padarėva. Pirmas klausimas, užduotas mudviem buvo, "ar prasidėjo krygė". Mudviem tas klausimas buvo staigmena; bet turint galvoje matytą izraelitų bėgimą iš Kačerginės, pasirodė ne be prasmės. Izraelitai, paprastai gerai

informuoti, ne be reikalo pirm laiko kraustėsi į miestą. Mudu paaiškinova, kad patys noriva patekti į Kauną ir sužinoti tiksliai, kas darosi. Tuo tarpu baidoko savininkas iš savo pusės mudu informavo, jog jis yra girdėjęs, kad koks tai "Serbs" nori išprovokuoti "krygę". Kas toks yra "Serbs", pasakotojui buvo neaišku. Mudu priminėva Sarajevo atentatą ir Serbijos norą karu su Rusijos pagalba prisijungti sau Kroatų ir Slovėnų kraštus, kuriuos valdė tuomet Austro-Vengrija.

Besikalbant su baidoko savininku, mudu priplaukėva Kauno uostą ir, padėkoję Tilžės lietuvininkui už pavėžinimą, atsiveikino. Kaune tuojau paaiškėjo izraelitų bėgimo iš Kačerginės priežastis. Vidurnaktyje Kaune, maždaug tarp 12 ir 1 valandos, atsitiko toks įvykis: Prie miesto teatro tais laikais buvo ir restoranas, kuriame naktimis mėgdavo lėbauti rusų karininkai. Vidurnaktyje lėbavimas buvo staiga nutrauktas Kauno karo komendanto įsakymu tuojau kariškiams grįžti į kareivines. Tą pačią naktį, dar neprąšytus, kaizerijos pulkas, aprūpintas reikalinga amunicija, išžygiavo Virbaliaus link. Tos dienos spaudoje nebuvo užsiminta apie tą įvykį nei pusė žodžio, taip pat nieko nerašė apie galimą karo pavojų nei Peterburgo nei Maskvos rusų laikraščiai. Grįžau vėl vasaroti į kaimą. Bet buvo kaip tai neramu. Nebuvo su kuo pasikeisti nuomonėmis dėl galimų įvykių.

Praleidęs Nemuno pakrantėse dar vieną ar porą malonių vasaros dienų, vykstu vėl į Kauną. Pirmiausia kreipiu dėmesį kas dedasi geležinkelioose. Stebint iš seno miesto į geležinkelio tiltą, vėrė akį nepaprastai traukinių judėjimas vakarų kryptimi. Vykstu į geležinkelio stotį — ir čia aiškiai gaunu įsitikinti, kad traukiniais skubiai permetama raitelių divizija, stovėjusi Peterburge. Traukiniai prikrauti žirgų ir kareivių, beveik kas 10 minučių vienas po kito rieda Kybartų link. Laikraščiuose ir dabar nei pusė žodžio. Staiga liepos 16 dieną skelbiama rusų atsarginių mobilizacija. Vokiečių atstovas Peterburge informuoja kaizerį apie šį įvykį. Kaizeris muša carui Nikolajui telegramą sulaukyti mobilizaciją. Nikolajus duoda krašto apsaugos ministeriui paliepinimą nutraukti ją, Kaizeris nusiramina. Bet Peterburge karo partija, kurios prykakyje stovi Nikolajaus dėdė Nikolai-Nikolajevič, yra ištroškusi karo. Ji paveikė karo ministerį generolą Suchomlinovą ir, nežūrint caro įsakymo, mobilizacija tęsiama toliau.

Po poros dienų kaizeris gausna iš savo atstovo žinių, kad Rusijoje mobilizacija nesustabdyta. Tąsyk ir kaizeris duoda įsakymą pradėti mobilizaciją Vokietijoje. Kai ši žinia pasiekė rusų carą Nikolajų, tai jis, išskvietęs generolą Suchomlinovą, kaip ir atsiprašydamas reikė apgailestavimą dėl mobiliza-

cijos nutraukimo. Bet kai paaiškėjo, jog mobilizacija nebuvo nutraukta, Nikolajus labai apsidžiaugė ir ragino Suchomlino-va ją tęsti toliau. Įvykiai jau nesulaikomai vystėsi konflikto linkme ir pereina į karą.

Kauno gyventojai nerodo jokio patriotinio entuziazmo. Tik Kauno notaras Fugelevičius, surinkęs iš cerkvinės pradžios mokyklos keliasdešimt rusų vaikų, nešinas caro paveikslu, mėgina Nikolajaus prospekte manifestuoti. Publika šaligatvianuose su šypsena žiūri į šią eiseną, bet pati prie jos neprisi-dėda. Ant rytojaus stovėjusi Kaune pėstininkų įgula, sustiprinta mobilizuotais vietos atsarginiais, daugumoje lietuviais, pajuda iš kareivinių ir, lydima karinės muzikos, žygiuoja Nikola-jaus prospektu seno miesto link.

Man teko stebėti šią eiseną ties miesto sodu. Kareiviai buvo apauti naujais batais ir apvilkti naujais juodos spalvos drabužiais. Veidai jų buvo smarkiai saulės nudeginti, atro-dė rimti ir susirūpinę. Žygiuo-jant kariams koja į koja gatve, muzikai grojant, iš šalies žiū-rint, atrodė tartum brukas link-sta ties einančių batais. Saulės spindulių šviesoje žerėjo nu-šveistų durtuvų milžiniškas še-petys. Žygiavo rikiuotėje po 4 vyrus eilėje. Judanti karių ko-lona netilpo prospekte. Kai pry-šakinė dalis pradeda pasiekti senąjį miestą, tai antras kolo-nos galas dar nėra jėgęs į pros-pektą. Gaunamas įspūdis jėgos, kurios niekas negali palaužti. Kas tik buvo gyvas, subėgo žiū-rėti šio nepaprasto reginio. Ka-reivių eilėse matėsi nemaža pa-žįstamų veidų, ypač karininkų. Kai kas iš publikos pribėgda-mas atsisveikindavo su žygiuo-jančiais. Atsisveikinau ir aš su keletu savo pažįstamų, tarp jų su senu mokslo draugu Albnu Miknevičium, žygiuojančiu kar-tu su savo kuopa. Nors karių daugumas buvo sumobilizuoti lietuviai, bet aprėdyti rusų uni-formose ir vedami rusų virši-ninkų, nekėlė žiūrovų akyse pasididžiavimo. Buvo gaila tų jaunų vyrų, sveikų vyrų, varomų į mirtį, už svetimus jiems in-teresus.

Pražygiavus kariuomenei, miesto sode, visai pripuolamai susirinko Kauno mieste gyve-nančių lietuvių būrelis, žiūrėju-sių kartu eisenos. Atsimenu, tai buvo keletas valdininkų, kaip Reikala, vėliau ėjusiu Kau-no miesto mokesčių inspekto-riaus pareigas, Klanevičium, teismo tardytoju, Garalevičium ir Račkausku, namų savinin-kais, artistu Vitkausku, prisie-kusiu advokatu Samajausku, Rašinsku Senijor, S. Banaičiu (spaustuvės savininku, Valčiu, tribunolo prokuroru, K. Oleka ir su keletu kitų, kurių pavardes tuo tarpu negaliu prisiminti.

Susirinkusieji stengėsi pasi-dalyti savo įspūdžiais, gautais pražygiavus įgulai.

Svarbiausias klausimas buvo, kuo gali baigtis prasidedantis karas. Buvę rusų įstaigų tarny-boje valdininkai daugumoje buvo nuomonės, kad rusų armi-

ja yra nenugalima. Rusai kaip škėriai nugalės priešus skaičiu-mi. Įsteigs nukariautose terito-rijose naujų gubernijų su ko-kiais nors rusiškais centrų pa-vadinimais, kur galės įkurdinti popų ir žandarų esantį Rusijoje perteklių, statyti cerkves ir ka-lėjimus. Mes lietuviai atsidur-sim jau užpakalyje ir čia nebus reikalo varyti toliau krašto ko-lonizavimą. Be to, prijungus naujų teritorijų, bus daugiau nepatenkintų piliečių ir spar-čiau galės plėstis revoliucinis judėjimas. Kita grupė buvo vi-sai kitos nuomonės; ji abejojo rusų pergale ir manė, kad rusai bus išvyti iš Lietuvos. Lietuva po karui pateks į kraštą su aukšta kultūra ir aukštu ekono-miniu gyventojų gerbūviu. Mū-sų pasienio ūkininkai jau senai su pavydu žiūri į Rytprūsių ūki-ninkus, kaip jie gyvena žmoniš-kesnėse sąlygose. Mes nieko nenustosim, o tik laimėsime.

Saliomonas Banaičis visą lai-ką atidžiai klausėsis pasikalbė-jimų prabyla: "Vyrų, man atro-do, kad karas turėtų baigtis vi-sai kitaip, negu čia galvojama. Abiejų pusių rusų ir vokiečių milžiniškos jėgos sunaikins vi-na kitą. Rusams tiek bus nulei-sta kraujo, kad, karui pasibai-gus, jie nepajėgs numalšinti mūsų tautos troškimo ir mes vėl būsim nepriklausomi".

Ši Banaičio nuomonė tuo lai-ku buvo gana drąsi ir pranašiš-ka. Grįžtant iš miesto sodo į senamiestį, sutikau kun. Tama-šauską, mano artimesnį pažįsta-mą, kuris sekretoriavo kurijo-je. Buvo įdomu išgirsti jo nuo-monė, nes miesto sode nebuvo nei vieno dvasininko. Kunigas Tamošauskas buvo daug kelia-ves po Europą, buvo vakarų kul-tūros šalininkas ir tuo pačiu ne-reiškė simpatijų rusams, laiky-damas juos karo pradžios kalti-ninkais, ištroškusiems naujų, sve-timų teritorijų. Jis nemėgo ru-sų, laikėsi Maironiško nusista-tymo ir į kai kuriuos savo kole-gas, pasižymėjusius rusofilais (gal būt turėjo galvoje Dam-brauską), žiūrėjo kiek šalčiau. Rusų užkariavimai gal būtų šio-kia tokia pažanga rytuose, bet ne Europoje. Priminė vieno ru-sų rašytojo išsireiškimą "Pa-skusk rusų ir tuojau atpažinsi jame totorių". Labai gėrėjosi mano atpasakota Saliomono Ba-naičio nuomone.

Kai kitą dieną nuvykau į ge-ležinkelio stotį, tai pamačiau, kad į frontą vežama 29 divizija, stovėjusi Vilniuje ir dabar su-stiprinta Vilniaus miesto atsar-giniais, daugumoje izraelitais. Vėliau, Lietuvos laikais, gene-rolas Radas Zenkavičius, buvęs anuo metu tos divizijos štabo viršininkas, pasakojo, kad ta divizija padarė rusų armijai ne-maža nuostolių; nespėjus kaip reik susidurti su priešininku, išsisklaidė, išmėtydama ginklus ir amuniciją. Tą pat dieną į ge-ležinkelio stotį atvežė pirmą be-laisvį, kuris stotyje buvo laiko-mas ilgesnį laiką, kad publikai davus pasigėrėti pirmo karo pa-sisekimu. Tai buvo jaunas vy-rukas, vidutiniško ūgio, apren-gtas kariška vokiečių uniforma taip švariai, kad publika laikė jį

karininku, bet ištikrųjų tai bu-vo eilinis vokiečių raitelis, len-kas, dar neprasidėjęs kovoms perbėgęs pas rusus. Faktinai jau karas buvo prasidėjęs. Kau-no komendantas Grigorjevo pa-rėdymu buvo įsakyta išsikelti iš Kauno ir pafrontinės zonos po-litiniai nepatikimiems asme-nims. Iš lietuvių tas įsakymas li-tė: pris. adv. Petrą Leoną ir, rodos, Vladą Stašinską. Liepos 23 dieną prasidėjo skubi Kauno valdinių įstaigų evakuacija į Rusijos gilumą. Tuo pačiu bu-vo iškraustytas rusiškas ele-mentas iš miesto. Iškrausty-mas vyko gana sunkiai, nes ge-ležinkelių valdyba neturėjo at-liekamų vagonų įstaigų tarnau-tojams ir turtui išvežti. Atsimenu, Kauno apygardos teismo tarnautojai sukrauti į prekių traukinius iki Vilniaus važiavo 72 valandas, tuo tarpu kai ramiu laiku užtekė tai kelionei tik vienos valandos. Krauslan-tiems iš miesto gyventojams po-licijos buvo įsakyta užlipdyti ant paliekamo buto durų skelbi-mus su stambiomis raidėmis atspausdintais žodžiais "ostavle-no pod ochranou zakona". Karo metu įstatymai yra griežti ir policija manė, kad tas užrašas turės apsaugoti bute paliktą turtą. Tačiau ištikrųjų vyko vi-sai kitaip. Žaliojo kalno "oby-vateliai" tuos užrašus iššifravo savaip: jei turtą saugo ne savi-ninkas, o tik popiergalis, tai turtą galima grobti. Neprašė 2—3 dienos nuo pradžios eva-kuacijos, kai neliko nei vieno buto neapilpėšto. Po pirmų ne-pasisekimų fronte, ypač subyrė-jus 29 divizijai, izraelitai buvo apkaltinti išvadivu ir šnipinėji-mu ir išvaryti per 24 valandas iš Kauno ir visos pafrontės. Kau-nas liko apytuštis ir laukė savo tolimesnio likimo priklausančio nuo karo eigos rezultatų.

GERBIAMAS NAUJIENŲ PRIETELI, PAAUKODAMAS NAUJIENŲ MASI-NŲ FONDUI, ATLIKSI DIDELĮ IR GARBINGĄ DARBĄ. KIEKVIENA DIDELE AR MAŽA AUKA BUS TIN-KAMAI ĮVERTINTA.

OLANDIŠKAS SILKES

GALIMA GAUTI
PLASTIKOS BAKKUTĖSE

Dabar galite gauti žinomą Olandiškų Silkų gražiose plas-tikos bakutėse — patogus in-das, kurį vėliau galite naudoti įvairiems tikslams.

Viduje yra tokios pačios skanios olandiškos silkės, kurios jums patiko medinėse bakutė-se, aukščiausios kokybės, visu-met geros... extra šviežios, nes jos susūdomos ten pat jūroje tiksliai išimtos iš tinklo. Be to plastikos bakutėje rasite sura-šytus būdus, kaip pasigaminti skanius silkų patiekalus, ku-riuos jūs tikriausiai norėsite iš-bandyti.

Jūs galite parkti tikrų olandiškų silkų plastikos bakutė-se po 4 svarus arba po 9 svarus medinėse bakutėse. Jų gausi-te beveik visose maisto krautu-vėse. Krautuvės norinčios šių silkų gauti, kreipiasi žemiau nurodytais adresais.

NOON HOUR FOOD PROD. INC.

652 West Randolph Street
Chicago 6, Illinois

BOOTH FISHERIES CORP.

2617 West Madison Street
Chicago 12, Illinois

BUY U.S.
SAVINGS
BONDS

WHERE YOU BANK OR WORK

COSMOS PARCEL EXPRESS CORPORATION

Patikima ir žinoma firma Amerikoje, turinti daugelio metų patyrimą leidžiamiems siuntiniams į USSR

PRANEŠA:

Eilėje garantuojamų užsakymų sovietinės gamybos prekėms, kaip tai: AUTOMOBILIAMS, SALDYTUVAMS, TELEVIZIJOS APARATAMS ir kt., pats gavėjas gali pasi-rinkti dovanas už bet kokio dydžio sumą.

Jūs taip pat galite užsakyti MAISTO PRODUKTŲ DO-VANAS giminėms, esantiems USSR. Pristatymas skubus iš produktų sandėlių, esančių SOVIETŲ SAJUNGOJE. Kainos prieinamos.

Katalogų prašykite bet kuriame mūsų skyriuje arba Vyriausioje Įstaigoje:

45 West 45th Street,
New York, N. Y., 10036, Room 1101

Tel. CI 5-7905

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

ŠIS TAS IŠ FESTIVALIO PARODOS

Lietuviai geriausia pasirodė keturias dienas (nuo lapkričio 26 iki 29 d. d.) McCormick Place prie ežero kranto vyko Illinois Festival of Art paroda. Dalyvavo 335 menininkai, tame skaičiuje 13 lietuvių. Šiame "turguje" buvo visokiausių eksponatų — tapybos, žinoma, daugiausia — skulptūros, keramikos, auksakalio darbų, tekstilės, komercinio meno, įvairaus kolažo, net dirbtinių gėlių ir t. t. Sakoma, kad paroda per keturias dienas aplankė per 10,000 žmonių.

Labai gerai, kad lietuviai dailininkai dalyvavo skaitlingai. Praėjusiais metais dalyvavo V. O. Virkau ir K. Zapkus. Šį kartą jų ten nebuvo. Reikia konstatuoti, kad lietuviai ne tik kad geriau pasirodė, bet ir konkuruavo su amerikiečiais, kurie turėjo gerų savo darbų. Dauguma kioskų buvo užpildyta smulkia, realistine tapyba, beveik peizažais ir akvarelės darbais. Kai kas ekstra papkėse turėjo mažų tapinėlių. Lietuviai taip nedarė. Jiems skirtose vietose kiekvienas turėjo ne daugiau 6 darbų arba po tris. Tačiau nežiūrint jų tvarkingo paveikslų iškabinimo, gal kiek kenkė kaimynai su savo eksponatais arti prisiglaudę, nes atrodė lyg ilgas paveikslų kaspinas, susiliejęs spalvų mirgesy. Mieluolio paveikslams nemažai trukdė jo kaimyno tirstai apkabinėta siena. Bet kągi gali padaryti, juk auksas vis tiek išsiskiria. Truko daug ko, ypač tvarkingesnio "kioskų" išdėstymo ir atskirimo. Gal geriau nebuvo galima? Be blogųjų pusių, esti ir gerų. Tai dėl to, kad panašios bendros parodos duoda progos naujiems talentams iškilti, tik, deja, neatrodo, kad šį kartą taip buvo. Tirštoje visokio kalibro ir abejotino sugebėjimo masėje sunku pastebėti ir geresnius kūrinius, o tokių netaip daug buvo.

Mūsiškių ir darbų pirkto

Dalia Verbickaitė-Ancevičienė turėjo 5 tapybos darbus, kurių vienas naturmortas buvo tikrai geras. Inž. M. Ivanauskas taip pat išstatė 6 medyje įdegtu piešimo būdu įdomius ir šia technika vienintelius darbus, kuriais lankytojai labai domėjosi. Tame skaičiuje buvo ir buv. viceprezidento Nixono portretas. J. Mieliulis turėjo bene 5 darbus, kurie pabrėžė originalų mistinės - simbolinės idėjos kūrybą. Br. Murino trys spalvingos akvarelės ir A. Petrikonio trys temperos tikrai kultūringai juos reprezentavo. J. Paukštienė turėjo gerų tapy-

bos darbų. P. Kaupas turėjo tik du aliejinės tapybos peizažus. Seselė M. Mercedes bene 5 pušiau abstrakčius darbus išstatė. Val. Ramonis šį kartą turėjo aliejiniais pieštukais atliktą keletą miesto vaizdelių, iš kurių vieną pardavė. Zita Sodeikienė iš savo skyrelio taip pat vieną darbą pardavė. Niolė Banienė, L. ir L. Statkai turėjo gerų darbų. Viktoras Verbalaitis iš Terre Haute, Ind. turėjo abstrakčios tapybos, kolažo ir skulptūros darbų, iš kurių keletą pardavė.

Studentų skyreliai šiomet silpnai pasirodė. Nebuvo architektūros skyriaus.

Jau kelinti metai, kaip lapkričio mėnesis skelbiamas "meno mėnesiu", skatinant rengti ir lankyti meno parodas Illinojuje.

Artėja didelė paroda

Edward Hopper — Amerikos dailininkas

Gruodžio 18 d. Chicagos Meno Institute ruošama vieno Amerikos iškiliausių senesnios kartos tapytojo Edward Hopper tapybos paroda. Hopper yra Amerikos tapytojų dekanas, neturįs panašumo kitiems dailininkams savo kūryba, bet giminingas poetui Robert Frost. Abudu yra Naujosios Anglijos sūnūs, josios dvasioje išaugę. Labai paprastos asmenybės, bet jų rankose tas paprastumas tampa žmoniškumo simboliu. Edward Hopper tapyba glaudžiai susijusi su šviesa. Savo plačioje kūrybos tematikoje turi tai, ko beveik negalima išgauti drobėje, t. y. Naujosios Anglijos saulės šviesos ant gonkų, šviesos viešbučio kambaryje arba blankios šviesos per visą naktį atdarame restorane. — sako parodos rengėjų pranešimas.

Gal būt, niekas iki šiol nesugebėjo su tokiu giliu supratimu pavaizduoti Amerikos charakterio, — žmonių gyvenimo, kaip Edward Hopper.

Br. Murinas

M. Ivanauskas

Orchidejų fragmentas

Dailės varžytinės davė \$2,450,495

Didžiausioje Sotheby meno pirklių įstaigoje Londone įvyko 3 dienų meno išpardavimas — varžytinės. Parduota impresionistų ir modernistų tapybos, skulptūros bei piešinių už \$2,450,495. Būta didžiausio šios rūšies išpardavimo visoje istorijoje. Varžyboms buvo atgabenta 530 meno objektų iš Italijos, Vokietijos, JAV, Kanados ir kt.

Sotheby meno firma kontroliuoja kitas mažesnes firmas. Ji turi savo skyrius įvairiuose kraštuose.

Prancūzai nusiskundžia, kad jie praranda, kaip meno centras, pirmenybę. Skundžiasi švietimo ministerio Andre Malraux palankumu skolinti meno šedevrus užsienio muziejams, pvz. Mona Lisa buvo paskolinta Washingtono parodai. Graikų Venera buvo pasiūsta į Japoniją. Pirkliai superka meno brangenybes ir išveža į kitus kraštus parduoti. Paryžiaus meno kritikas Andre Thierry žurnale "Menas" smarkiai iškritikavo švietimo ministerį Andre Malraux už permažą dėmesio kreipimą į savo vidaus švietimo reikalus, ypač kas liečia meną. Kas liečia meno pirklius, tai dar blogiau: jie visai neteko autoriteto ir rinkos. Muziejai esą uždarami tokiomis valandomis, kada geriausias laikas juos žmonėms lankyti. Pasiteisinimas — sargų stoka.

Vyksta parodos

— Ritos Žukaitės iš New Yorko meno paroda atidaroma šį vakarą 7 val. Ciurlionio galerijoje Chicagoje.

Parodą rengia Santaros-Sviesos Federacija.

— Dail. Vytautas O. Virkau dalyvauja grupinėje 7 asmenų parodoje Hyde Park Art center, 5236 Blackstone Ave.

— Ivan Albright apžvalginė paroda Chicagos Meno Institute baigsis gruodžio 27 d. Patarina šią parodą pamatyti.

Užpraeitą antrą, lapkričio 17 d. suėjo lygiai 100 metų nuo talentingojo prancūzų dailininko Henri de Toulouse-Lautrec gimimo. Ta proga išleista plačios apimties liuksusinė iliustruota 128 spalvotais paveikslais 276 psl. Lautreco biografinė formatas 10x11 1/2 col. Kaina \$30.

— Paul Cadmus sako: "Aš jaučiu, kad turime per daug paveikslų, per daug improvizacijos, permažai filosofijos, permažai reikšmės mene. Contemporary menas daugumoje nėra geresnis už patogius puodus. Nieko daugiau, tik tai nereikšmingos dekoracijos. Aš manau, kad mene turėtų būti ko nors daugiau: — žmonija ir žmogus tinkamai studijuojami."

— Modernaus gyvenimo naujos manifestacijos palieka mus už durų, nespėjus į vidų įeiti...

Atsiūsta paminėti

LITUANUS. — Lithuanian Quarterly. Spring 1964.

Šis Lituanus leidinys specialiai skirtas Kristijonui Donelaičiui, kurio asmuo, gadinė, lietuvių valstiečių gyvenimas ir būdas Mažosioj Lietuvoj, Metų Laikų vertimų ištraukos, Donelaitis ir vokiečių literatūra, istorinė medžiaga apie Donelaitį ir parinkta bibliografija apie Donelaitį patiekti šių autorių: Clark Mills, Alekso Vaškio, Alfonso šešplaukio, Pauliaus Reklaičio, Vinco Maciūno ir Kosto Astrausko. Minitieji istoriniai apie Donelaitį dalykai yra Jenos laikraščio Allgemeine Literatur Zeitung ilgas straipsnis iš 1818 metų ir kita studija iš Saturday Review, Londone, 1869 m. Leidinys rimtas, gerai paruoštas, tinkamas geriausių leidinių tarpe, ir kas dar naujiena, tai kad pats Lituanus pakeitęs savo išvaizdą ir formą. Jau nebe senojo 8 x 11 colio formato, o patogios kišenėje nešiojamos knygos formos.